

primljen: 15.01.2023.

korigovan: 14.02.2023.

prihvaćen: 01.03.2023.

pregledni rad

UDK : 725.822(497.11)

IDEJNO REŠENJE ZGRADE POZORIŠTA U NIŠU

Maša Randelović¹, Marko Nikolić², Ljiljana Vasilevska³, Miomir Vasov⁴

Rezime: U gradu Nišu postoje dva pozorišta i oba se nalaze nedaleko jedno od drugog, u centralnom gradskom jezgru. S obzirom na činjenicu da se grad iz godine u godinu sve više širi, potrebno je razmišljati o planiranju i izgradnji još jednog objekta kulture, konkretno pozorišta, kako bi se ujedno i kod ljudi svest o važnosti ovakvih objekata i značaja same kulture uzdigla. U radu se prikazuje idejno rešenje zgrade pozorišta u Nišu na lokaciji u delu grada koji doživljava urbani razvoj. Pored funkcionalnog rešenja, diskutuje se i o urbanističkom rešenju predmetne lokacije, konstruktivnom rešenju kao i o oblikovnom rešenju. Pored prikupljenih potrebnih podataka o zgradama pozorišta i analiza definiše se projektni zadatak.

Ključne reči: zgrada pozorišta, idejno rešenje, urbanističko rešenje, funkcionalno rešenje, konstruktivno rešenje, oblikovno rešenje

THE CONCEPTUAL DESIGN OF THE THEATER BUILDING IN NIŠ

Abstract: There are two theatres in the city of Niš, both are located not far from each other and both adding up to an urban core of the city. Considering the fact that the city is expanding year by year, it is necessary to think about planning and building another cultural building, specifically a theater, in order to raise people's awareness of the importance of such buildings and the importance of culture itself. The paper shows the conceptual design of the theater building in Niš, located in the part of the city that is experiencing urban development. In addition to the functional solution, the paper discusses the urban solution of the subject location, structural design as well as the formal design. The design specifications are defined in addition to collecting necessary data about the theater buildings and analysis.

Key words: Theater Building, Conceptual Design, Urban Design, Functional Design, Structural Design, Formal Design

¹ Master inž. arh, Inovacioni centar Univerziteta u Nišu, PhD student, Građevinsko-arhitektonski fakultet u Nišu, masa@randjelovic.in.rs

² Vanredni profesor, Građevinsko-arhitektonski fakultet u Nišu, marko.nikolic@gaf.ni.ac.rs

³ Redovni profesor, Građevinsko-arhitektonski fakultet u Nišu, ljiljana.vasilevska@gaf.ni.ac.rs

⁴ Vanredni profesor, Građevinsko-arhitektonski fakultet u Nišu, miomir.vasov@gaf.ni.ac.rs

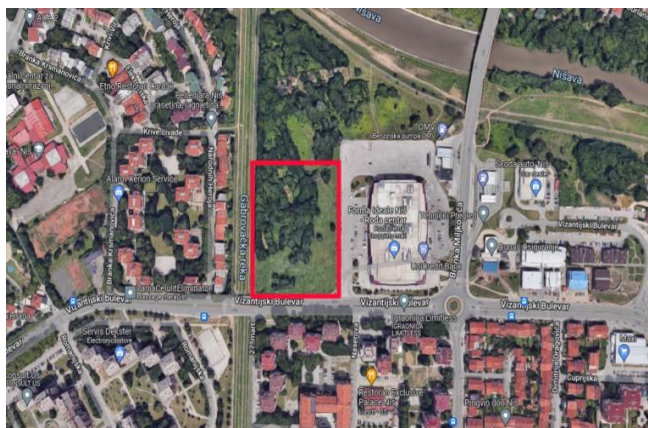
1 UVOD

Vekovima unazad pa sve do danas, pozorišta predstavljaju prostor od izuzetnog značaja za kulturu, zabavu i edukaciju naroda u kojima se odvija komunikacija između glumaca i publike. Pozorište je složena umetnost, koja u sebi sadrži elemente svih ostalih umetnosti, to jest književnosti, muzike, slikarstva, skulpture i arhitekture [1]. Ona se gradi i neguje konstantno, iz godine u godinu i živi kroz mnogobrojna dela koja se izvode. Važnost objekata kulture poput pozorišta ističe se u činjenici da oni utiču na funkcionisanje čoveka u kreativnom i produktivnom smislu i predstavljaju mesta koja podižu nivo znanja i kulture čitave zajednice [2]. Može se reći da pozorište, kao celokupan objekat, čine učesnici, igra i prosor [3].

U radu je data analiza uslova lokacije, obrazloženje urbanističkog koncepta, razmatranje prostorne organizacije i međudnosa funkcionalnih celina, kao i oblikovno rešenje i materijalizacija. Rezultat istraživanja predstavlja predlog smernica za definisanje projektnog programa objekta ovakvog tipa.

2 ANALIZA ODABRANE LOKACIJE

Odabrana lokacija namenjena projektovanju zgrade pozorišta nalazi se u jugoistočnom delu grada Niša, u opštini Medijana. Granice parcele čine reka Nišava sa severne, Gabrovačka reka sa zapadne, Vizantijski Bulevar sa južne i TC "Roda" i OMV pumpa u ulici Branka Miljkovića sa istočne strane (Slika 1).

Slika 1 – Prikaz odabrane lokacije

Pozorište je značajno mesto u fizičkoj i mentalnoj mapi grada [4]. Lokacija je birana, kako zbog svojih dimenzija i obika za projektovanje zgrade pozorišta, tako i vodeći se činjenicom da je neophodno obratiti pažnju i na njen položaj u samom jezgru grada i povezanost sa centrom grada. Takođe, još jedni od važnih faktora

prilikom odabira lokacije su i blizina okolnih sadržaja za posetioce kao i odgovarajuća saobraćajna infrastruktura do samog objekta. Kada se govori o povezanosti sa ostalim delovima grada, važno je naglasiti da se u blizini odabrane lokacije nalazi pet autobuskih stanica obeleženih na Slici 1.

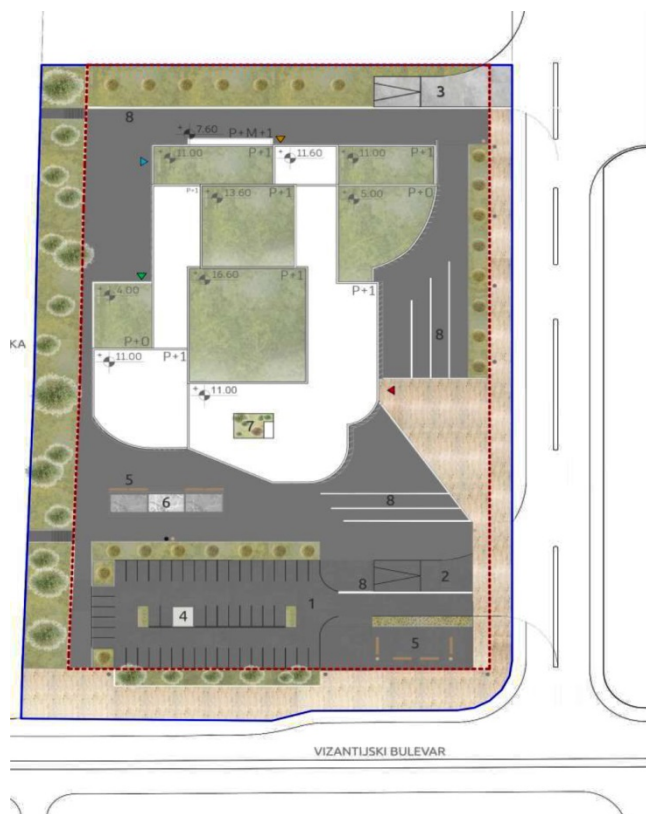
3 URBANISTIČKO REŠENJE PREDMETNE LOKACIJE

Kada je u pitanju projektovanje pozorišta, može se reći da postoje dva tipična planiranja za oblik i postavku objekta pozorišta zavisno od lokacije na kojoj se gradi:

- lokacija nalik na ostrvo – nema određenih granica, nije uska parcela
- gradski blok – sa tačno određenim granicama i užom / manjom parcelom [5].

Odabrana lokacija pripada drugom tipu lokacije – lokaciji gradskog bloka.

Prilikom planiranja postavke objekta na odabranu parcelu, vodilo se računa o propisanoj udaljenosti objekta od granica parcela, prateći građevinsku i regulacionu liniju parcele. Takođe, gledano je i da pri prilazu objekat bude dobro saglediv i uočljiv sa svih strana. Zgrada pozorišta je od Vizantijskog Bulevara uvučena u samu parcelu kako bi se ostvario odgovarajući zvučni komfor (Slika 2). U delu parcele bližoj Vizantijskom Bulevaru projektovan je prostor

Slika 2 – Situacioni plan

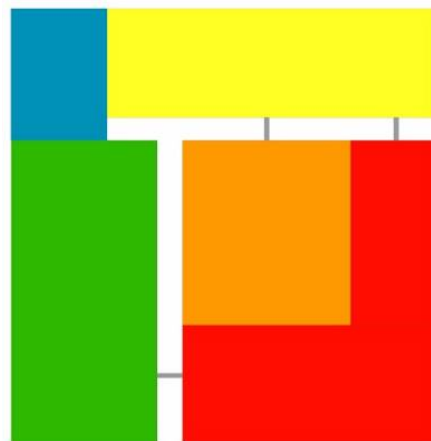
za nadzemni parking (1). Pored pristupa za nadzemni parking, predviđen je pristup za posetioce u podzemnu garažu uz pomoć rampe odgovarajućeg nagiba (2). U dnu parcele, bliže reci Nišavi, predviđen je još jedan pristup (3) u podzemni parking koji bi služio kao ekonomski ulaz za motorna dopremna vozila. Ulazi u podzemne garaže dodatno su naglašeni odgovarajućom LED podnom rasvetom (8). Takođe, na lokaciji je predviđen i protivpožarni izlaz iz garaže (4). Brojevima 5 i 6 predstavljeni su prostori za okupljanje i odmor na lokaciji dok je brojem 7 predstavljen atrijum unutar zgrade pozorišta.

Glavni ulaz (crvena strelica) u objekat planiran je sa jugozapadne strane. Bliže ekonomskom prilazu u podzemnu garažu, sa severoistočne strane, planiran je službeni ulaz za izvođače (žuta strelica), sa severozapadne strane, paralelno sa Gabrovačkom rekom, predviđen je ulaz za radnike administrativnog bloka (plava strelica), dok je malo niže predviđen i ulaz za radnike ekonomskog bloka (zeleno strelica). Glavni ulaz takođe je dodatno naglašen LED podnom rasvetom.

Duž Vizantijskog Bulevara, do glavnog ulaza postavljena je staza drugačije materijalizacije u vidu kamenih ploča kako bi se dodatno naglasio ulaz. Materijalizacija nadzemnog parking prostora i platoa oko objekta u vidu behaton ploča, integrisana je tako da vizuelno ne odvaja kolski od pešačkog saobraćaja. Međutim, uz pomoć blagih ivičnjaka pravi se razlika između dva pomenuta vida saobraćaja. Travnata površina koja okružuje parking prostor dodatno stvara barijeru pri prilazu. Pored niskog zelenila u vidu travnatih površina, na lokaciji postoji i dovoljan broj srednje visokog i visokog zelenila.

4 FUNKCIONALNO REŠENJE

Osnovna ideja prilikom projektovana zgrade pozorišta bila je da se isprati koncept pet osnovnih celina u objektu. Prvi korak bio je da se oko scensko-gledališnog prostora projektuju ostali sadržaji kako bi on zadržao glavnu poziciju u zgradi. Na slici 3 prikazano je pomenuto polazno razmišljanje, odnosno ideja. Narandžastom bojom predstavljena je površina namenjena scensko-gledališnom prostoru. Crvenom bojom obeležen je javni prostor koji čine foajei, prostor za smeštanje garderobe, toaleti itd. Zelenom bojom prikazan je ugostiteljski deo objekta. Žuta boja, odmah iza scene, namenjena je prostoru za izvođače u sklopu koga bi se nalazile prostorije za pripremu, smeštaj izvođača i relaksaciju. Plavim pravougaonikom obeležen je administrativni blok.

Slika 3 – Prikaz polazne ideje funkcionalnog rešenja

Daljim razmatranjem došlo se na ideju da se površine obeležene žutom, crvenom, zelenom i narandžastom bojom orbanizuju na dve nadzemne etaže i jednu podzemnu, a da plava površina, odnosno administrativni blok zauzima površinu posebne međuetaze zajedno sa prostorom namenjenim izvođačima. Dakle, zamisao je da zgrada pozorišta sadrži dve nadzemne etaže, međuetazu i podzemnu etažu.

Pre kretanja projektovanja idejnog rešenja zgrade pozorišta u Nišu, kreiran je predlog projektnog zadatka koji sadrži podelu na devet glavnih celina:

- javni sadržaj
- scensko-gledališni prostor
- prostor iza scene
- ugostiteljski blok
- administrativni blok
- ekonomski podrumski blok
- tehničke prostorije
- podbinski prostor
- parking prostor.

4.1 OSNOVA PRIZEMLJA

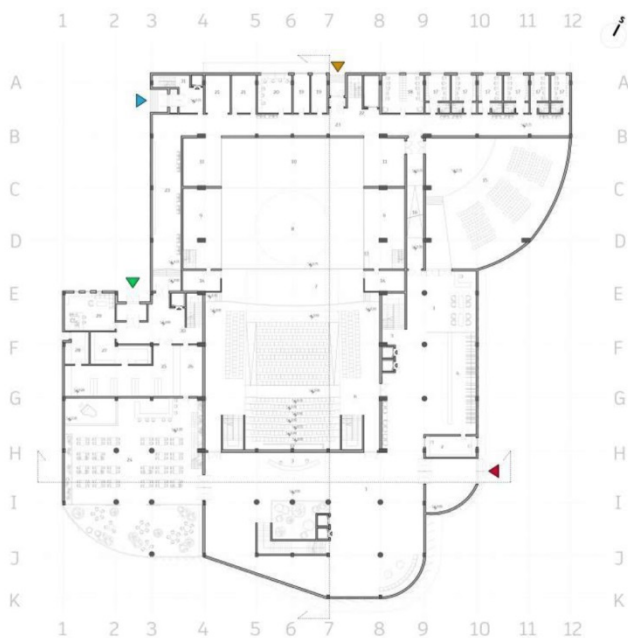
Vodeći se polaznom idejom funkcionalnog rešenja, glavnu, najznačajniju masu u delu prizemlja čini scensko-gledališni prostor koji u prizemlju prima 401 gledaoca (Slika 4). Sudeći po osnovnoj funkciji pozorišta, neizostavan prostor scensko-gledališnog prostora čini pozornica. Pozornica je skup svih površina namenjenih za izvođenje predstava, a čine je:

- glavna pozornica, sa kulom pozornice koja predstavlja prostor za scensku igru
- zadnja pozornica, kao produžetak glavne pozornice koja može da služi i kao prostor za pripremu dekora za sledeće činove

- bočne pozornice, leva i desna, ili pak samo leva ili samo desna bočna pozornica, koje se isključivo koriste kao prostori za izmenu dekora činova ili slika [6]

Pored pomenutog scenskog prostora, u scensko-gledališni prostor uključuju se i magacin uz binu, komanda elektromotornih uređaja pozornice, pult šaptača, mesto scenariste.

Takođe, kada se u pozorištu izvode predstave koje uključuju i muziku, akustiku određuje volumen, oblik, neretko i arhitektonski detalji sale. U pozorištima se orkestar pozicionira ispod nivoa bine, u njenoj neposrednoj blizini. Maksimalno dozvoljeno nadkrivanje orkestra odnosno orkestarske jame iznosi 1/5 širine orkestarskog prostora, što je uslovljeno zbog dobre čujnosti orkestra [6].

Slika 4 – Prikaz osnove prizemlja

Pri projektovanju pozorišta neophodno je organizovati i fokusirati se na postavku gledališta u dvorani kako bi pozornica bila vidljiva sa svih mesta. Treba razlikovati kvantitativne odnose vidljivosti, koji zavise od nadvišenja mesta za gledaoce i kvalitativne odnose vidljivosti u koje spadaju daljina posmatranja, ugao vizure, pogled u dubinu pozornice, pogled na pozornicu i odstupanje od vizura. Tek ispravno dovođenje tih pojedinih kriterijuma u ravnotežu zajedno ih sagledavajući, daje „dobru vidljivost“ [7].

Pored glavne bine koja se nalazi u središnjem delu objekta, predviđena je i manja interaktivna stand-up scena koja prima 168 gledalaca. Oba scenska prostora povezana su odgovarajućim komunikacijskim prostorom

koji ih ujedno povezuje i sa prostorom iza scene kao i prostorom javnog sadržaja.

Javni sadržaj namenjen posetiocima čine prostrani foajeji u sklopu kojih se nalaze prostori za sedenje, info-pult, garderoba, vertikalne komunikacije posetilaca. Vertikalne komunikacije posetilaca čine stenenice i po dva lifta za oba foajeja. U sklopu foajeja bližem glavnoj sceni nakazi se atrijum koji pruža adekvatno osvetljenje i dodatno doprinosi vizuelno-estetski efekat. Glavni ulaz podjednako je povezan sa oba foajeja. Uz sam ulaz nalazi se portirnica odnosno biletarnica.

Prostor iza scene čine prostorije namenjene izvođačima. U prizemlju se u okviru ovog prostora nalazi šest grupnih garderoba, jedna ansambl garderoba/garderoba za statiste, muški i ženski glumački salon namenjen za koncentraciju izvođača pre izlaska na binu, maskernica (vlasuljarska radionica), dve ostave za tekuće predstave i neizostavne vertikalne komunikacije koje povezuju osnovu prizemlja sa podzemnom etažom, međuetražom i etažom sprata. Komunikacijski prostor za zaposlene povezuje prostor iza scene sa ugostiteljskim sadržajem.

Ugostiteljski sadržaj povezan je adekvatnim komunikacijskim prostorom sa glavnim foajejom i prostorom iza bine. Njega čini, pre svega, elegantni restoran koji prima do 100 gostiju u glavnom delu, i do 30 gostiju u delu povezanim sa njim koji je osmišljen kao staklena bašta sa zelenilom. Pored restorana, ugostiteljski sadržaj čini neizostavna distributivna kuhinja u sklopu koje se nalazi i kelner ofis, magacin za privremeno čuvanje namirnica, prostorija za odlaganje otpada. U delu namenjenim ugostiteljskom sadržaju nalazi se i kancelarija šefa kuhinje kao i neizostavne vertikalne komunikacije koje povezuju osnovu prizemlja sa podzemnom etažom i etažom sprata.

U osnovi prizemlja administrativni blok čini ulaz sa obaveznim vetrobranskim prostorom koji poseduju sve celine i vertikalne komunikacije koje vode do međuetáže u kome se nalaze ostale prostorije bloka.

4.2 OSNOVA MEĐUETAŽE

Osnova međuetáže nalazi se na koti +4.20m i namenjena je pre svega administrativnom bloku ali delom i prostoru iza scene kojima se zasebno pristupa i odvojeni su zidom (Slika 5).

Prostor iza scene čine dve grupne garderobe, dve garderobe za po dva izvođača, ansambl garderobe/garderobe za statiste, po dve garderobe za jednog izvođača, toalet i vertikalne komunikacije (lift i stepenice).

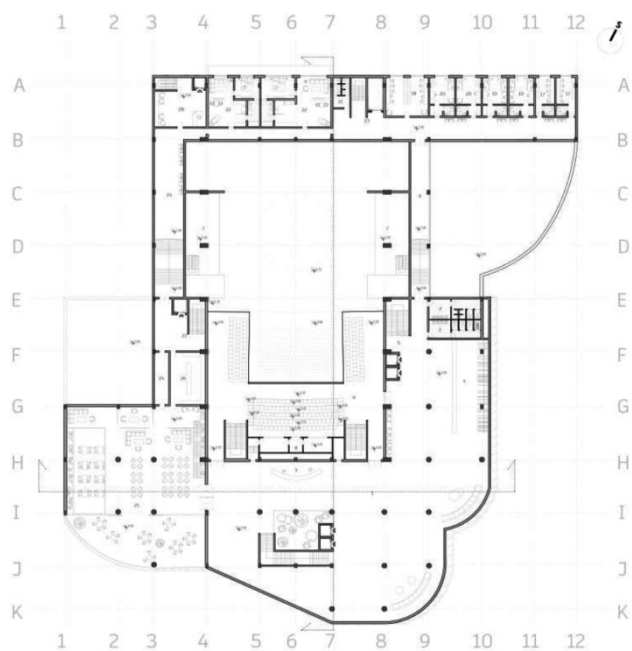

Slika 5 – Prikaz osnove međuetazje

Administrativni blok čine kancelarija direktora pozorišta direktno povezana sa kancelarijom sekretarice direktora pozorišta, sala za sastanke, četiri kancelarije za po tri radnika administrativnog bloka, čajna kuhinja, toalet i vertikalne komunikacije (lift i stepenice) koje vode do prizemlja objekta.

4.3 OSNOVA PRVE ETAŽE

Osnova prve etaže deluje nalik na osnovu prizemlja s obzirom da se sve funkcije iz osnove prizemlja ponavljaju i u osnovi prve etaže (Slika 6). Iznad prostora glavne sale nalazi se balkon koji njoj pripada. Pored balkona, u delu velike glavne sale nalaze se i bočne bine i tehničke kabine. Balkon zajedno sa bočnim binama za sedenje pruža još 184 mesta za sedenje gledalaca te, uključujući i prizemlje, glavna sala raspolaže sa ukupno 585 mesta namenjenim gledaocima.

Slika 6 – Prikaz osnove prve etaže

Javni sadržaj nalazi se na koti +4.50m i zauzima identičnu kvadraturu kao i u osnovi prizemlja. Jedina razlika u tome je što je u osnovi prve etaže pozicioniran i toalet.

Prostor iza scene obuhvata takođe jednaku površinu kao i u osnovi prizemlja s tim što postoji nekoliko razlika prilikom uvođenja prostorija. Nalazi se na koti +7.60m. U delu osnove prve etaže namenjenoj prostoru iza scene nalazi se i blok u kome su pozicionirana dva apartmana za VIP izvođače. Pored toga, ovaj prostor čine i dve grupne garderobe, dve garderobe za po dva izvođača, dve garderobe za po jednog izvođača, toalet i vertikalne komunikacije (lift i stepenice) koje povezuju prostor sa međuetazhom, prizemljem i podzemnom etažom.

Ugostiteljski sadržaj koji se nalazi na koti +4.50m na prvoj etaži čini bar organizovan kao galerijski prostor u sklopu restorana do koga se može doći i stepenicama restorana. Bar može da primi do 75 osoba. U sklopu ugostiteljskog dela nalazi se i magacin pića kao i neizostavne vertikalne komunikacije koje povezuju prvu etažu, prizemlje i podzemnu etažu.

Komunikacijski prostor adekvatne širine povezuje prostor iza scene sa ugostiteljskim i javnim sadržajem. Razlika u visinama rešena se uvođenjem stepenica.

4.4 OSNOVA PODZEMNE ETAŽE

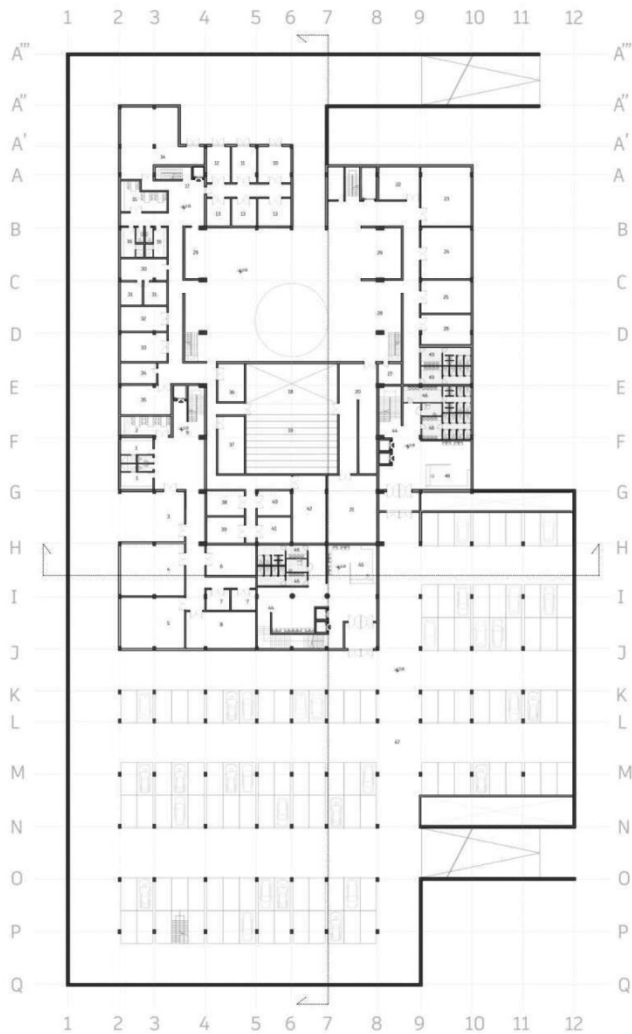
Podzemna etaža zauzima najveću površinu od svih ostalih etaža i nalazi se na koti -4.30m. U okviru pomenute osnove nalazi se 47 različitih sadržaja odnosno prostorija (Slika 7).

Najveću površinu etaže čini podzemni parking prostor sa 120 parking mesta kome se pristupa pomoću dve rampe – jedne isključivo za posetioce i druge za radnike ekonomskog bloka.

Javni sadržaj čine neizostavni vetrobrani i vertikalne komunikacije, toaleti koji su iz prizemlja izmešteni u podzemnu etažu i info-pult.

Pozicioniran ispod ugostiteljskog bloka, nalazi se ekonomski podrumski blok u sklopu koga su pozicionirane garderobe za radnike, čajna kuhinja sa trpezarijom, prostor za dopremanje robe, prostor za pakovanje ambalaža, magacin prehrambenih proizvoda, magacin pića, frižideri, stari i novi inventar i vertikalne komunikacije.

Tehničke prostorije pozicionirane su bliže pristupnoj rampi radnika ekonomskog bloka. Njih čine prostorije za hidrofor, dizel agregat, podstanica grejanja, klima komore, trafo stanica, čajna kuhinja sa trpezarijom, garderobe za radnike i vertikalne komunikacije.

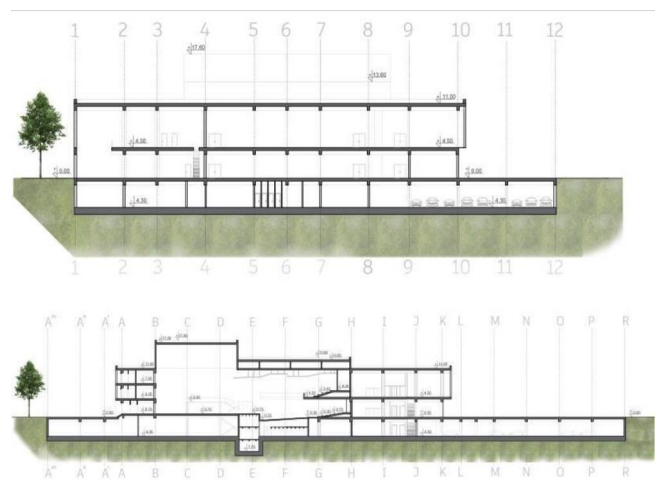

Slika 7 – Prikaz osnove podrumske etaže

Podbinski prostor, kao što i sam naziv kaže, smešten je ispod bine. U njemu se odvijaju pripreme za izvođenje predstava. Zajedno sa binskim prostorom funkcioniše kao celina. Podbinski prostor sadrži orkestarsku jamu, hidraulične nosače gledališta, prostoriju za štimovanje, magacin za reflektore, magacin fundusa kostima i obuće, magacin univerzalnih delova dekorativne opreme, ostavu prospekata, depoe, odeljenje za izradu kostimske opreme, krojačku radionicu, odeljenje za izradu dekorativne opreme, odeljenje za izradu plastičnih radova, odeljenje za obradu projektne dokumentacije, odeljenje za obradu umetničkih skica i maketa, odeljenje za izradu rekvizita, stolarsku radionicu, bravarsku radionicu, slikarsku i tesarsku radionicu, mašinsko odeljenje, odeljenje za rasvetu, odeljenje za elektroakustiku. Pored pomenutih prostorija, ispod bine se nalaze i sale za probu orkestra, hora i baleta u kojoj se učesnici pripremaju pre izlaska na scenu. Podbinski prostor takođe sadrži toalete.

5 KONSTRUKTIVNO REŠENJE

Konstruktivna koncepcija objekta bazirana je na armirano-betonskom skeletnom konstruktivnom sistemu osim u delu sale gde je sistem armirano-betonski ramovski (Slika 8). Dimenzije stubova su 40x60cm, a obzirom na raspon koji je potrebno da zadovolji, stubovi koji su postavljeni oko glavne gledališne sale su dimenzija 120x60cm. Debljina zidova konstrukcije je 30cm dok je debljina pregradnih zidova 20cm. Armirano-betonska platna su uvedena zbog ukrućenja konstrukcije u oba pravca. Podrumski zidovi su takođe u armirano-betonskom sistemu. Fundiranje objekta se vrši na konta ploči debljine 60cm.

Slika 8 – Prikaz konstrukcije kroz poprečni i podužni preseki zgrade pozorišta

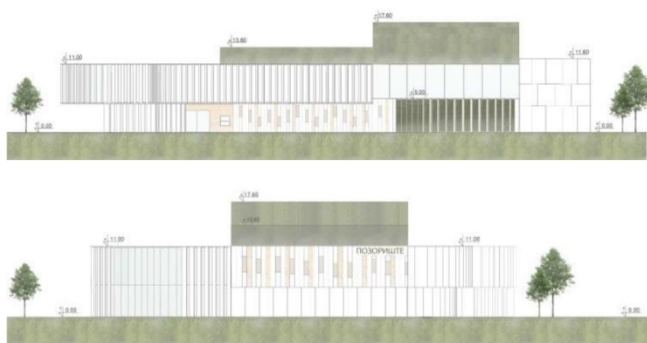
6 OBLIKOVNO REŠENJE

Prilikom sagledavanja oblikovnog rešenja zgrade pozorišta, neophodno je imati u vidu da ovakvi objekti jesu na višem nivou i da se najčešće karakterišu kao simbolički reperi grada po svom oblikovanju i monumentalnosti. Završna forma pozorišnog objekta, ona koja se prvo uočava, trebalo bi da ostavlja apstraktnu ideju o unutrašnjem prostoru. Ideja kombinacije pravilnih i nepravilnih formi potekla je iz mišljenja kako bi se na taj način značajno "razigrala" već postojeća forma izgleda okoline objekta u kome dominiraju višespratni objekti i objekti spratnosti P i P+1 pravilnih formi (Slika 9).

Slika 9 – Prikaz postojećeg stanja okoline

Za fasadu zgrade pozorišta odabrana je kombinacija eternit poča svetlih boja, kamenih reljefnih ploča i stakla. Na glavnim fasadama objekta (severnoj i istočnoj) prevladavaju polukružne forme u vidu panela od pomenutih eternit ploča, zakačenih za metalnu opnu koja prati oblik fasade, koji u toku lednjeg perioda imaju funkciju zastora (Slika 10). Za

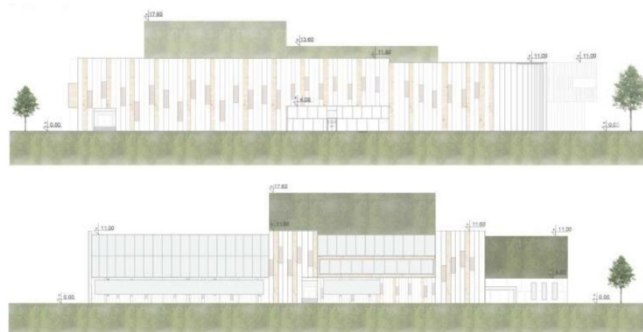

Slika 10 – Prikaz glavnih fasada - severne i istočne fasade

deo istočne fasade u kome se nalazi ugostiteljski sadržaj odabrano je staklo preko koga su, sa obe strane postavljene eternit ploče u vidu zastora. Staklo je, pored estetskog efekta kojem doprinosi, odabrano i zbog pomenute ideje projektovanja staklenika, odnosno staklene (botaničke) bašte unutar dela restorana i bara.

Zapadna i južna fasada predstavljaju primer u kome oblikovno rešenje prati funkcionalno (Slika 11). Na pomenutim fasadama dominira prava linija. Na južnoj fasadi nema otvora osim dvojna vrata. Dominira fasada u kombinaciji kamenih reljefnih ploča.

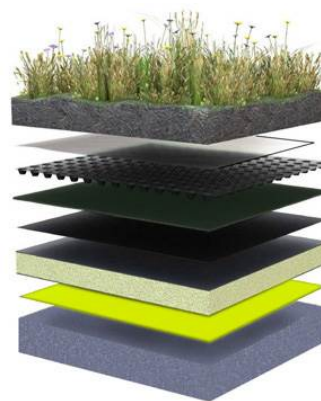
U sklopu zapadne fasade, prostorije u kojima borave izviđači i radnici osvetljene su na adekvatan način uvođenjem staklenih površina. Administrativni blok je dodatno naglašen ispuštanjem tog dela trakta u kome je smešten za 1.50m.

Slika 11 – Prikaz južne i zapadne fasade

Svi ulazi u objekat su uvučeni po 1.50m te nije bilo potrebe za uvođenjem nadstrešnica.

Ideja oblikovnog rešenja uključuje i implementaciju zelenih krovova i fasada na određene delove objekta. Zeleni krovovi predstavljaju novu tehnologiju zelene gradnje koja predstavlja vegetacioni sloj na krovu i sastoji iz sledećih slojeva (Slika 12): krovne konstrukcije, hidroizolacije, termoizolacije, drenažnog sloja, filter sloja, supstrata i biljaka [8]. Drenažni sloj zelenog krova je predviđen za travnjake ili nisko rastinje [9].

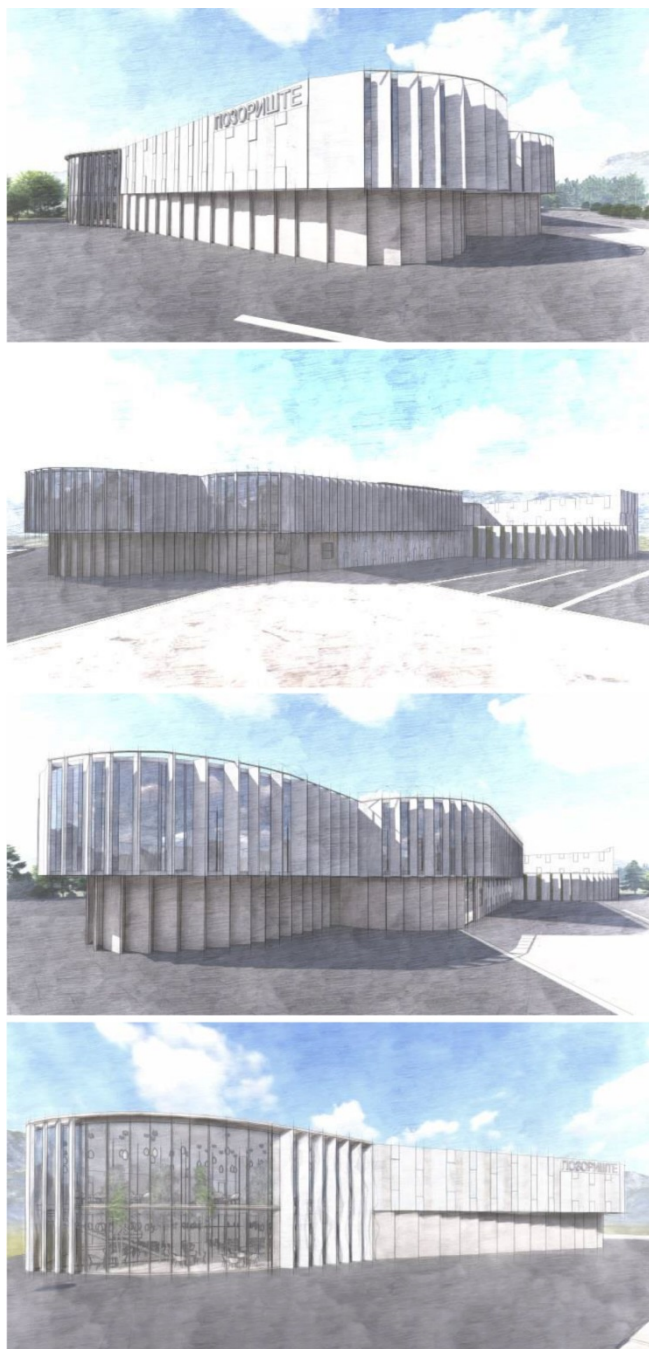

Slika 12 – Prikaz slojeva zelenog krova

Implementacija zelenih krovova poseduje svoje pogodnosti – zeleni krovovi filtriraju vazduh zadržavajući zagađujuće čestice vazduha, apsorbuju toplotu odnosno smanjuju tendenciju kretanja toplog vazduha i omogućavaju zaštitu od buke. Pored navedenog, primena zelenih krovova ima i svoju estetsku funkciju, naročito u uslovima urbane sredine.

Na slici 13 prikazan je 3D model idejnog rešenja zgrade pozorišta.

Slika 13 – Prikaz modela glavnih fasada zgrade pozorišta

7 ZAKLJUČAK

Pre samog projektovanja objekta pozorišta je odabrana adekvatna lokacija, analizirani su urbanistički parametri, razmotrena je okolina odabrane lokacije kao i njene mogućnosti i nedostaci. Dobre strane odabrane lokacije čine blizina okolnih sadržaja za posetioce, položaj u odnosu na centar grada i odgovarajuća saobraćajna infrastruktura odnosno povezanost sa ostalim delovima grada. Objekat, njegova namena, je u skladu sa okolinom i poseduje kapacitet proporcionalan broju stanovnika grada, dela grada u kome se projektuje. Prilikom projektovanja pozorišta ispoštovane su potrebe koje su pripisane namenom objekta kao i potrebe budućih korisnika. Određena je veličina glavne sale, pozornice, broj sedišta odnosno kapacitet samog objekta kao i potreba za uvođenjem posebnog prostora za smeštaj orkestra i drugih pratećih tehničkih prostorija. Za organizaciju prostorija u pozorištu izabran je najpovoljniji način organizovanja pozorišnih prostorija koji će na najbolji i najjednostavniji način funkcionisati. Za konstruktivno rešenje objekta odabran je armirano-betonski skeletni konstruktivni sistem osim u delu sale gde je sistem armirano-betonski ramovski. Što se oblikovnog rešenja tiče, prethodnom analizom primera dobre prakse dolazi se do zaključka da ono zavisi pre svega od perioda u kome se gradi, zatim neretko od već postojeće arhitekture područja u kome se gradi kao i od pristupa i stila investitora i arhitekta koji se može u nekim aspektima menjati i u toku samog projektovanja. Sve pomenute činjenice ispoštovane su prilikom rada na oblikovnom rešenju.

Postojanje pozorišta je od izuzetnog značaja za gradove i stanovnike koji u njima žive. Potrebno je dodatno podizati svest kod naroda o važnosti pozorišta, pozorišnih dela i o jačanju kulture samog naroda. To dokazuje i njihovo postojanje i razvoj kroz vekove unazad.

LITERATURA

- [1] Kulenović Tvrтко: **Teorijske osnove modernog evropskog i klasičnog azijskog pozorišta.** *Izdavačko preduzeće „Svetlost“*, Sarajevo, 1975.
- [2] Cvetanović Aleksandra, Stanković Danica: **Novi programi u projektovanju kulturno-zabavnih centara.** *Zbornik radova Građevinsko-arhitektonskog fakulteta u Nišu*, broj 32, Niš, 2017.
- [3] Popović Žorž: **Istorija Arhitekture (pozorišta, kazališta, gledališta i teatra) Jugoslavije i Evrope,** *Građevinski fakultet u Beogradu*, Beograd, 1986.

- [4] Kuzović Duško: **Arhitektura Narodnog pozorišta u Užicu**. *Zbornik radova Građevinsko-arhitektonskog fakulteta u Nišu*, broj 33, Niš, 2018.
- [5] Strong Judith: **Theatre Buildings – A Design Guide**. *Routledge*, Oxon, 2010.
- [6] Nikolić Dobrilo: **Tehnika scene**. *Priručnik za predavanja na Arhitektonskom fakultetu i Fakultetu dramskih umetnosti. BIRO ST - Scenska tehnika*, Beograd, 2008.
- [7] Graubner Gerhard: **Theaterbau, Aufgabe und Planung**. *Callwey*, München, 1968.
- [8] Bogdanović Veliborka, Vasov Miomir: **Zeleni krovovi**, Arhitektonske konstrukcije II - predavanje br. 1-1. *Građevinsko-arhitektonski fakultet u Nišu*, Niš, 2017.
- [9] https://www.descon.co.rs/zeleni_krovovi.html
(12.06.2022.)